

ПРОЛОГ 68. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА**ЧЕТВРТАК, 25. мај**19.00 часова / Сценска лабораторија *Борислав Гвојић*, Факултет техничких наука,
Трг Доситеја Обрадовића 6, Нови Сад**Чему уметност служи данас?**Предавање **Матка Ботића** (театролог, драматург и музичар из Хрватске)

Организатор: Одсек за уметност и дизајн, Факултет техничких наука Нови Сад

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

19.00 часова / СНП, доњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

17. Међународни тријенале „Позориште у фотографској уметности“

Отварање изложбе и уручење награда

Изложбу отвара **Мирослав Мики Радоњић**

19.30 часова / СНП, доњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“

Представљање новог броја позоришних новина „Лудус“

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ ФЕСТИВАЛА**Беседа: Јагош Марковић**

Такмичарска селекција

Опера у 17 песама на музику **Ирене Поповић Драговић**, по роману **Милене Марковић****ДЕЦА**

Народно позориште Београд

Композиторка и редитељка: **ИРЕНА****ПОПОВИЋ ДРАГОВИЋ**Либрето и драматургија: **ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ**Музичка драматургија: **ЈЕЛЕНА НОВАК**Кореографија: **ИГОР КОРУГА**Костимографија: **СЕЛЕНА ОРБ**Сценографија: **МИРАШ ВУКСАНОВИЋ**Сценски говор: **ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ**Стручни сарадник редитеља: **АНА ГРИГОРОВИЋ**Корепетитор: **ИВАН МИРКОВИЋ**Асистент композиторке/редитељке: **НИКОЛА****ДРАГОВИЋ**Асистент костимографа: **МАРКО ЈЕЧМЕНИЦА**Дизајн светла: **МИЛАН КОЛАРЕВИЋ**

Улоге

НЕЛА МИХАИЛОВИЋ**СУЗАНА ЛУКИЋ****ПРЕДРАГ МИЛЕТИЋ****ВАЊА МИЛАЧИЋ****ПАВЛЕ ЈЕРИНИЋ****МИЛЕНА ЂОРЂЕВИЋ****БОЈАНА СТЕФАНОВИЋ****БОЈАНА БАМБИЋ****ДРАГАНА ВАРАГИЋ****АЛЕКСАНДАР ВУЧКОВИЋ****МИОНА МАРКОВИЋ****ТЕОДОРА СПАРАВАЛО****ЈЕЛЕНА БЛАГОЈЕВИЋ****ВЛАДАН МАТОВИЋ**

Певачи:

ТАМАРА МИТРОВИЋ, ИСКРА СРЕТОВИЋ,
МАРКО КОСТИЋ

Камерни оркестар:

НИКОЛА ДРАГОВИЋ, концерт мајстор,виолина, бас гитара; **ИВАН МИРКОВИЋ**,клавир; **АЛЕКСАНДАР ЈОВАН КРСТИЋ**,флаута, саксофон; **ВЛАДИМИР****ГУРБАЈ**, кларинет; **ЛУКА СПАРАВАЛО**,виолина; **АЛЕКСАНДРА КИЈАНОВИЋ**,виола; **ПАВЛЕ РАКОЧЕВИЋ**, виолончело;**АЛЕКСАНДАР ПЕТРОВИЋ**, контрабас; **ВИД****МИЛОШЕВИЋ**, удараљке; **ТИНА МЛАДЕНОВИЋ**,

мала харфа, клавир, електроника

Дечји хор „НАДЕ“, хор води **БИЉАНА****СИМЕНОВИЋ***Представа траје 1 сат и 15 минута*

Беседа на отварању 68. Стеријиног позорја ЈАГОШ МАРКОВИЋ, редитељ

Поштована публико, драге колеге, уважени Стеријанци, новинари и театролози, студенти позоришних академија!

Некад смо и ми седели по степеништу и чекали да се подигне завеса, стрепећи за судбину јунака и представа, срећни и узбуђени што смо ушли и што смо на Позорју, да учествујемо, као публика. Надам се да сте се сви сместили и да је сваки гледалац који је желео да уђе, ушао. Сведок сам био пре пар година колико је људи остало испред СНП-а. Е, те што су остали вани тада, а можда и сада – њих посебно поздрављам.

Позориште чува дух нашег народа и нашег језика, наше најбоље – чува позориште. А Стеријино позорје чува позориште већ деценијама. И ми морамо чувати Позорје. И кад је најбоље, и кад то није, и кад смо поносни на њега, и кад смо љути на њега – морамо га чувати, јер је мало вредности које трају у времену, а само се оне рачунају.

Уписујемо се у климу времена, уписујемо се у реку времена, између позоришних славних предака и наших потомака позоришних, који ће, верујем, бити бољи од нас.

Највише се њима обраћам вечерас.

Не брините за награде!

Од два коња који трче, један мора бити бржи. Важно је да су лепо кад трче заједно. Та лепота наше заједничке игре и то што ће публика добити и понети са собом у души – само је то важно. И ми смо због тога ту.

Сцена ће вас чувати од свега, сцена ће вам дати све. Привилегија је бити на њој и у њеној близини. Цена је велика одговорност, али она

доноси ону опојну слободу због које не желимо да без ове игре замислимо наш живот. Највећа награда је давати публици, а моћ (ако неког моћ уопште сме да занима) која је дозвољена у позоришту јесте: бити

на сцени и служити позоришту, од реквизитера, преко редитеља и суфлера, до управника и портира. Ако се примите на моћ, ону другу, постоји опасност да вам се прекине веза са даром и да почнете служити себи, а онда сте готови.

За нас који смо унутра, ово је храм безбедан од недаћа света. Позориште не мења свет, оно мења човека и то добро се тек после шири капиларно. Ми то не видимо, али дођу понекад знаци који нам то потврде. И ако не дођу, ми верујемо у моћ оног дрвеног мача о ком пева Велики Симовић у „Шопаловићима“.

„Кроз пуне земље испуњене плачем, идемо у битке са дрвеним мачем.

Деци која цвиле, мајкама што плачу,

Донећу слободу на дрвеном мачу.

Освојићу Енглеску, Пољску и Бургоњу,

Са дрвеним мачем на дрвеном коњу.

Ја ћу да устанем, згажен, згромљен, тлачен,

На челичне војске са дрвеним мачем.“

Јуриш!

Господо глумци, нека вас Бог чува!

Поштована публико – уживајте!

Проглашавам 68. Стеријино позорје отвореним!

Такмичарска селекција

ДЕЦА**ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА**

ДЕЦА, опера у 17 песама на музику Ирене Поповић Драговић, по роману Милене Марковић; композиторка и редитељка Ирена Поповић Драговић; Народно позориште Београд

У овој представи је сценско читање драме прешло у сценско певање романа, и тако се трансформисало у сажету музичко-сценску форму која следи хронолошки низ прича, интимних истина и проживљених тренутака у детињству. Са сцене се ори бунт и индивидуалност, протест против генерације родитеља, али и учитеља, конкретно и симболички схваћених, презир лажног морала и малограђанштине. Глумци и оперски певачи су монолитно колективно тело, односно идентитет који, на скоро пустој сцени, играју свој доживљај људског бола и радости, посртања и успења. *Деца* нису драмска, него музичка представа чији је унутрашњи динамични мотив музика Ирене Поповић Драговић, која се развија све јаче и јаче да би у завршници екстатично артикулисала мисао Милене Марковић „нисмо људи него нека страшна деца”.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС**ДЕТЕ НИЈЕ КАО ДРУГА ДЕЦА**

ОНА ГОВОР:

- сваке године деца расту само моје не расте

ГОВОРНИ КОМЕНТАР ГРУПЕ:

- много нам је жао али он смета другој деци

МУЖ ГОВОР:

- онда смо нашли место где су га примили

ОНА (соло):

често клекнем поред његовог кревета
и миришем га и молим се да порасте
да оде
да ме мрзи и
да неће да ме види

да прође поред мене и оде камењем према
плажи
и да ме погледа са страхом нећу га ваљда позвати

и показати да сам му мајка пред свим тим девојкама што тамо чекају
а ја ћу остати да седим у хладу
и пушим исто као моја мајка
само што ја имам костим какав треба

ГОВОРНИ КОМЕНТАР:

- деца мисле да су безбедна и да ће да живе заувек

ОНА ГОВОР:

двојица су изашла из мене ја сам ту да они буду безбедни

(текст је настао као адаптација романа „Деца” Милене Марковић, либрето и драматургија представе: Димитрије Коканов)

ПИСАЦ

фото: Милан Стошић

**Милене
Марковић**
(Београд, 1974)

Дипломирала је на Факултету драмских уметности, на одсеку Драматургија, где и данас предаје. На себе је скренула пажњу још дипломском представом *Павиљони*, која је почетком новог миленијума премијерно изведена у Југословенском драмском позоришту у режији Алисе Стојановић. Драма је извођена и у Љубљани и Бечу. После *Павиљона*, још једна Миленина драма *Шине* постављена је на сцену ЈДП-а у режији Слободана Унковског. Комад *Шума блиста* премијерно је изведен у циришком театру Шаушпилхаус 2004, да би две године касније био постављен и у Атељеу 212 у режији Томија Јанежича. За драме *Наход Симеон* и *Брод за лушке*, које су игрane у Српском народном позоришту, добила је Стеријине награде, као и за *Змајеубице*, изведене у ЈДП-у.

– На почетку моје каријере, после *Павиљона*, одмах су ме ставили у кутију која се мени никако није свидела, у кутију београдског, тачније ново-београдског сленга, па сам гледала да урадим нешто потпуно другачије и урадила сам *Брод за луишке*, један доста крвав обред бајке са сонговима. И сваку следећу ствар коју бих радила било је: хајде сад нешто друго да пробам. Потписала је и драме *Деца радосћи* и *Пет животиња претшужној Милушину*, обе извођене у Атељеу 212, као и *Жицу* за Народно позориште Приштина, односно *Ливаду јуну шаме* коју је у Народном позоришту 2019. године поставила Јована Томић.

Миленине драме извођене су и у Немачкој, Мађарској, Француској, Америци, Јапану, Пољској... Осим признања на Стеријином позорју овенчана је наградом за драмско стваралаштво „Борислав Михајловић Михиз“, те признањем „Тодор Манојловић“, наградама „Милош Црњански“, „Биљана Јовановић“, „Ђура Јакшић“, „Перо Деспота Стефана“, наградом за најбољи филмски сценарио на Фесту.

(nova.rs, 25. јануар 2023)

РЕДИТЕЉКА И КОМПОЗИТОРКА

Ирена Поповић Драговић
(Ђуприја, 1974)

У родном месту је завршила Основну музичку школу „Душан Сковран“. Средњу музичку школу „Јосип Славенски“ завршила је у Београду. Фа-

култет музичке уметности, Одсек композиција у класи С. Хофман и З. Ерић завршила је у Београду. Своје усавршавање наставила је у Салцбургу на Универзитету *Моцартеум*, Одсек за композицију и оркестрацију у класи Рајнхарда Фебела.

Добитница је Стеријиних награда за оригиналну сценску музику за представе: *Кошћана* (2014), *Родољубци* (2016), *Хасанатиница*, *М.И.Р.А* и *Каролина Нојбер* (2019).

Такође је добитница две награде на Међународном фестивалу малих сцена у Ријеци, две

награде на Фестивалу професионалних позоришта Војводине, две награде за најбољу музику на Сусретима позоришта/казалишта у БиХ/Брчко дистрикт, специјалне награде за музику на позоришном фестивалу Дани комедије у Јагодини, специјалне награде за музику на Југословенском позоришном фестивалу у Ужицу, две награде за најбољу позоришну музику на Позоришним/казалишним играма у БиХ/Јајце, награде за најбољу музику на позоришном фестивалу БиХ драме у Зеници, награде за најбољу музику у Шапцу на позоришном фестивалу „Позоришно пролеће“, награде за најбољу музику на филмском фестивалу у Анталији, специјалне награде за најбољу музику на позоришном фестивалу „Театар фест“ у Бања Луци, награде за најбољу музику на позоришном фестивалу Нишу, награде за најбољу музику на Сусретима професионалних позоришта лутака Србије...

КРИТИКА

О роману „Деца“

Роман-поема Милене Марковић *Деца* поетички је искорак какав се ни у такозваним великим књижевностима не дешава у свакој сезони. На размеђи између историјског и интимног, тематизујући вишегенерацијске наслаге традиција и њихових одјека, као и њихове репрекусије на људску, управо женску интиму, ауторка у некој врсти сумирања, али и трансцендирања досадашњег драмског и песничког опуса, исписује потресну прозу у стиху, каква ће постати незаобилазан део егзистенцијалног искуства сваког будућег читаоца.

Образложење Жирија за доделу НИН-ове награде за 2022.

(Не)подношљива тежина постојања

Настао према роману *Деца* Милене Марковић, сценски предлогак истоимене музичке представе, једне савремене и несвакидашње опере која бежи од уобичајених стандарда и очекивања, чини седамнаест сцена. Оне аутобиографски и хронолошки, у фрагментима, исписују живот протагонисткиње, дрске, храбре, отворене и слободоумне жене која се суочава са трагичним изазовима живота (либрето Димитрије

Коканов, музичка драматургија Јелена Новак). Написана у стиху, огољених и директних значења, без длаке на језику, стилски препознатљивом у укупном драмском и поетском опусу Милене Марковић, сценска радња тематизује бунт и индивидуалност, протест против генерације родитеља, али и учитеља, конкретно и симболички схваћених, као отпор према прошлости и назадности, као и према лажном моралу и малограђанштину.

Извођачи ове оперске представе композиторке и редитељке су глумци и певачи, а у пратњи камерног оркестра, колективно, као да су једно тело, растушено сопство нараторке. Они изводе те снажне и аутентичне одблеске живота на ивици, призоре борбе слабости и снаге, крхкости и жилавости, нада и њихових рашчеречења. На голој сцени, симболичкој пустињи егзистенције, обучени упадљиво театрално, светлуцаво и прешарено, можда на тај начин, такође симболички, покушавајући да досегну (не)ухватљиве звезде гламура, они постојано расплићу чворове једног упетљаног, замршеног живота (костимографија Селена Орб).

(...) Опера *Деца*, доживљена из угла позоришног критичара који примећује да у процени њених вредности вероватно има више посла за музичког стручњака, свакако јесте снажно сценско дело, крцато противуречностима које одражавају мистерије живота. Његову пролазност, трошност и неухватљивост, и непрекидне борбе са изазовима бесконачног сазревања и одрастања, на путу ка неком другом свету.

Ана Тасић

Полиџика, 18. октобар 2022.

(...) Што се романа *Деца* тиче, нема никакве сумње да Милене Марковић у овом делу исповеда властити живот и да пред читаоце износи најличнију слику која се зрцали у списатељском доживљају себе. Или би, међутим, било тачније констатовати да ауторка у овом делу приповеда причу о сазревању, о развоју самосвести, првим љубавима и животним траумама јунакиње, о њеним унутрашњим, интимним борбама, али и сукобима са средином, с мајком, али и са наслагама традиције – породичне и друштвене. Ово је, дакле, прича и о јунакињином препознавању уметнице у себи и, напокон, о болном рађању уметнице, о њеним интимним драмама и недоумицама које се претапају у дилеме уткане у уметничко дело, али пре свега то је прича о специфичном типу ствараоца који плаћа високу цену уметничке креације добровољно изврћући властиту утробу и уграђујући је у дело које ствара.

И поново све то Милене Марковић испуњава драмским набојем – опет начин уметничке обраде овог материјала изазива специфичну напетост која зазива позорницу. Управо овом изазову, који провоцира роман *Деца*, с много ваљаних разлога није одолела Ирена Поповић. Ова композиторка је увелико зароњена у театар и позоришну музику, али на начин који превазилази пуко стварање сценске музике. Иренина музика подразумева композиције које одређују драмску радњу, каткад је коментаришу, а најчешће су безмало изједначене с драмским текстом и репликама које изговарају глумци. Овог пута, Ирена Поповић не само да је компоновала „оперу у седамнаест песама“ – како пише у најави представе београдског Народног позоришта – него је и режирала драмску интерпретацију романа Милене Марковић. (...)

Александар Милосављевић

З. њројрам Радио Београда

Мистична снага људског гласа

Поема-роман *Деца* је лична, интимна и болна исповест Милене Марковић о одрастању жене, уметнице и мајке. Деца су на почетку тог пута и деца су смисао пута. Деца су свуда око нас и свако ко има храбрости да погледа дубоко у себе мора увидети да у њему заувек живи дете које

није оно умивено детенце са рекламе, већ страшна и моћна животна сила. Потребан је храбар и отворени дух да би се, као у *Деци*, беспошtedно и сурово искрено сагледали изазови сопственог сазревања. Потребна је велика креативна снага да би се интимна прича о одрастању преточила у поезију која ће сваког ко је чита дубоко дирнути, јер ће у њој наћи и део своје личне приче. Добра поезија има у себи много већу набијеност емоцијама и значењима „по јединици реченице” него што то има проза. У свим својим делима до сада Милена Марковић је пажљиво градила свој поетски језик и суптилно нам откривала део по део велике приче о одрастању жене и уметнице. *Деца* сумирају и синтетизују све оно што смо читали, гледали и доживели кроз *Павиљоне*, *Шине*, *Брод за лушке*, *Находа Симеон*, *Истина има шерање...* Уметничка биографија Милене Марковић рачунаће се до *Деце* и од *Деце*. То је тако не само зато што је ова књига важна за њу, него и зато што је важна за све нас и нашу децу – децу коју смо родили и децу коју носимо у себи.

Милена Марковић је и драмска списатељица, али роман *Деца* би веома тешко могао бити драмска представа. Иако у њему има јако много људске драме, он је пре свега саздан од емоција која се ваљају и стижу до нас преко поезије. Зато је заиста прави избор да ово, ако већ треба да буде представа, буде опера, јер је опера од свих извођачких врста најближа поезији. Либрето је саставио Димитрије Коканов који је као драматург сарађивао на више пројеката рађених по драмским текстовима Милене Марковић, а и сам је драмски писац врло специфичне, отворене поетске форме. Мудра је била одлука да се не ради класична драматизација романа јер би то подразумевало да се расформира, распара поезија и тако изгуби оно најлепше у роману Милена Марковић. Драматург и редитељка су одлучили да из дела извуку одређене тематске блокове и да их посложе у сажету форму следећи мање-више хронолошки низ приче о одрастању, али без поделе на ликове. Драматизација романа *Деца* по својој форми је блиска текстуалним површинама какве смо упознали у драми *Крешање* Димитрија Коканова. Таквим избором Димитрије Коканов истовремено је био ближи и свом стилу и стилу самог романа.

Марина Миливојевић Мађарев
Време, 13. октобар 2022.

У ВРЕМЕ НЕСИГУРНО*

*Поезија инспирисана фрескама,
аутор Зоран Глушчевић, „Ривија”, Београд 1969.

Не мешај се у моје снове

Молишва: Код Срба кад се које разболи, слабо траже љекара, него попа или калуђера да му чати молитву малу или велику: мала се молитва чати од главе, од грознице и од другијех којекаквијех малих болести; а велика кад човјек није при себи, него бунца и плаши се. Мала је молитва доскора била у Србији за марјаш, а велика за грош, а сад ваља да су и оне поскупљеле. / Вук Караџић, *Расковник*, „Просвета”, Београд 1964.

Милена Марковић: грубе гесте, њежности

...*Деца* су роман о дјетињству, дјецу која рађају другу дјецу, о обитељи – дисфункционалној, јер тко, осим попова и педагога, зна за функционалну обитељ, *Деца* су поема о осујећеном, вјечно недовршеном одрастању, моћна, у нашим језицима неупоредива, највећа књига о женскости, о мајчинству, кћеринству и синовству, опасан роман о повијести, оној нама најважнијој и трауматичној, која потече с Другим свјетским ратом, настави се кроз осамдесете, то десетљеће нашег одрастања, и прегази нас током деведесетих...

Она се не жали, не кука и не скандализира. Ниже тврде, опоре ријечи и слике, никад не лаже, у једној или двије ријечи створи ту њежност: “ствар је јасна/на други поглед”... Старост стиже, стиже деменција, и нека дубока узалудност њих који стално нешто настоје, да би онда изненада престали настојати...

У једноме гласу... у ријечима, реченицама и загрцнућима, невидљивим прелазима, у временским дисконтинуитетима, роман *Деца* тече према крају и врхунцу. Невјеројатан и нечувен, лијеп како лијеп може бити само онај који је неутјешан, иде к својој крају, до посљедње своје њежности, у обраћању другом једном дјечаку: “онда ће нова деца да заплачу.../ходај ми сине далеко/живи учи гледај праштај/и немој ништа/заборавити.” Ова је тачка први и посљедњи интерпункцијски знак у књизи... / Миљенко Јерговић, www.jergovic.com

Приредила Александра Коларић

ИНТЕРВЈУ

**Мирослав Мики
Радоњић**

 Директор Стеријиног
позорја

**ДОК ПОСТОЈИ ЧОВЕЧАНСТВО ПО-
СТОЈАЋЕ И ГЛУМАЦ НА СЦЕНИ**

Директор Стеријиног позорја Мирослав Мики Радоњић за Билтен говори о времену којем су потребни песници, о нади да оптимизам у данашњем свету није угашен, о свести да је Стеријино позорје потребно неговати и коначно – о нужности слободе.

Припремајући се за разговор оно што учавам, када је реч о овогодишњем Стеријиним позорју, јесте да је оно у извесном смислу Позорје песника. Ту су Милена Марковић, Дарко Цвијетић, Марко Томаш и други посредно... Ви сте човек и литературе и театра, како тумачите ту појаву у контексту савременог тренутка, како ви видите – зашто се посеже за поезијом (нарочито што су песници и пророци и лекари у извесном смислу, они који умеју да суоче, а и да исцељују)?

Камо среће да је савремени свет утемељен на песничким постулатима и истанчаном, племенитом сензибилитету ових уметника писане речи. Ако се осврнемо на претходних неколико миленијума људске цивилизације и човечанства уопште, песници су увек били међу најцењенијим члановима друштва. Почетком двадесетог столећа, они су били истинска елита у заједницама које су почивале на систему вредности о којем сада не можемо ни да сањамо. Данашњи свет је суров, пати од недостатка емпатије, људскост је видљива само у траговима, и више је него очигледно да се суочавамо са крајем цивилизације. Волео бих да грешим

и да ће чињеница да на 68. Стеријиним позорју имамо прилику да, између осталих, погледамо представе настале по прозним делима или драмама песника, навестити да пламичак наде и оптимизма није заувек угашен.

Као директор Стеријиног позорја имате увид у прошлогодишњу сезону у Србији, и у извесној мери у региону. Како је оцењујете, шта учавате ако говоримо о репертоарима и ауторима?

У протеклој сезони сам, што као селектор, што као члан жирија неколико позоришних фестивала на просторима бивше Југославије одгледао заиста велики број представа и не могу рећи да се она може окарактерисати као нарочито успела када је реч о уметнички вредним остварењима. Много је разлога зашто је то тако, и за подробнију анализу кратка форма интервјуа није ни приближно довољна. Не смемо заборавити ни период пандемије, која је умногоме условила смањење позоришне продукције и довијања драмских уметника да уопште наставе да раде у тим немогућим условима. Свакако је приметно да су се на репертоарима театара у већем обиму наша дела домаћих аутора, што је за похвалу.

Шта је за вас важно у овогодишњој селекцији фестивала?

Најважније је да Стеријино позорје наставља своју примарну мисију – развој, афирмацију и промоцију савремене домаће драмске књижевности и позоришне уметности у најширем значењу те речи. Како је то рекао и Јагош Марковић у беседи на отварању фестивала – и кад је Позорје најбоље и кад то није, и кад се љутимо на ову позоришну светковину, оно је наша константа, трајна вредност коју морамо да чувамо. Позорје је било, јесте и биће место слављења позоришне уметности, слободе мисли, говора и свих других уметничких слобода.

На који начин, којим механизмима наши аутори могу бити присутнији у региону и даље, према вашем искуству?

Наши драмски аутори су већ одавно присутни у региону. Оно на чему треба инсистирати јесте промоција савремене српске драме у Европи и шире. Нарочито се то односи на писце млађе генерације. Стеријино позорје на томе ради

дужи низ година, преведећи текстове на енглески језик и објављивањем у часопису „Сцена“. Али, то је задатак који превазилази могућности једне институције.

Како Стеријино позорје данас рефлектује нашу стварност у складу са својим историјским задатком? Како разумете перспективу коју Позорје даје данас?

Стеријино позорје се као институција и фестивал, у претходних седамдесетак година колико постоји, увек прилагођавало контексту времена и друштвено-историјских околности. Показивало је невероватну креативност и снагу да сачува углед и интегритет, захваљујући огромном броју уметника који су своју животну енергију и стваралаштво уграђивали у Позорје. Захваљујући њима, оно и данас постоји и развија се, упркос свему. А, стасавају и нове генерације театарских посленика које то препознају и схватају значај Стеријиног позорја и његову улогу у нашој култури и позоришној уметности.

Како видите будућност позоришта на простору бивше земље, имајући у виду друштвено-политички контекст бивших република?

Позориште је као најкомплекснија уметности преживело све ратове, болести, бројне пошасте и трагедије којима је људска цивилизација била изложена, односно, најчешће, сама доводила до њих. Док постоји човечанство, до тада ће егзистирати и глумац на некој сцени и гледалац у публици. Ма колико сви ми на просторима бивше велике земље били острашћени, примитивни, задојени мржњом, незнањем и заблудама, ипак ће бити и оних који ће умети да цене истинске вредности на којима је утемељено позориште.

Наташа Гвозденовић

**Миљивоје
Млађеновић**

Селектор 68. Стеријиног позорја

НАША ПОЗОРИШТА ПОСТАВЉАЈУ РЕДИТЕЉЕ, А НЕ ДЕЛА

Миљивоје Млађеновић селектор је 68. Стеријиног позорја. Био је и претходна два, што му даје могућност да коментарише не само представе које је гледао у протекле три године, већ и да говори о позоришним појавама којима сведочи-мо у нашем позоришном животу. Тек подсећања ради, Млађеновић је можда и најуспешнији позоришни директор у новијој историји српског позоришта. У време његових мандата у Сомбору и Новом Саду настала су изузетна позоришта дела („Кате Капуралица“, „Путовање за Нант“, „Ружење народа“, „Наход Симеон“, „Брод за лутке“) Театар и представа, као чин креативности духа, јесу ствар талента, знања и вредноће, али и алхемије коју својим вештинама и умећем за комуникацију међу људима ствара првенствено сам директор/управник позоришта. Из свег тог контекста ређају се наредна питања селектору.

У образложењу селекције цитирали сте Питера Брука који каже да „Искра живота, месо и крв реалности, морају да буду присутне у сваком тренутку позоришног чина“. Ове године Позорје – и дословно – почиње у сенци крви реалности, недавних трагичних догађаја који су пренерализили Србију, регион и свет. Које смо приче дужни да причамо у позоришту и због онога што се догодило 3. маја у ОШ „Владислав Рибникар“, а потом и онога дан и по касније у Младеновцу? У позоришту не би требало да постоје забрањене теме и забрањена подручја поводом било ког догађаја који се тиче нашега живота, било индивидуалног или колективног, поводом онога што се тиче наше судбине, судбине народа, целог света. Опасности вребају са свих страна, а човек све више губи својства која су га чинила човечним, посеб-

ним, узвишеним, одмереним, толерантним. Губи их толико да је „поживинчио“. Због тога су искрени и аутентични, дубоко смислени позоришни одговори на човеково битисање изузетно важни, и треба их артикулисати на прави начин оним уметничким средствима које позориште по својој природи укључује и које користи како би саопштило непатворену истину о човеку, његовом постојању и хуманистичком деловању. Не треба дословно схватити Брукову мисао, јер позориште онда може да се повуче у подручје претерано наглашеног, дидактичког. Позориште мора и тако да делује, али мора и да све оно што делује огољено и напрасно, суптилном употребом свих уметничких средстава у постизању истине, предочи свету у пуној мери.

Описујући теме којима се баве представе из овогодишње селекције, написали сте да је њихов тематски распон разнородан и стваралачки инвентиван. У којој мери у односу на прошлу годину, када сте, такође, били селектор?

Тај помак се заиста види у истраживачком подручју. Када сам о томе говорио, мислио сам на целину онога што је понуђено у нашем театру. Било је и вредних представа које су уистину значајан помак у позоришном мишљењу и трагању, али ипак нису дошле до Позорја, јер им недостаје нешто што би их учинило неодвојивом целином селекције. Када говорим о истраживачком, а у контексту недавних догађаја који су нас потресли, управо велики број представа више од половине, тичу се проблема насиља. И то није од јуче. То се годинама таложу, а ако погледате наслове селекција у три године мог селекторског мандата, видећете да су оне забележиле континуитет насиља у друштву „Злу времену упркос“, „Време тескобе“, „Човечност – успони и суноврати“. Све то подсећа на чињеницу да зло у човеку траје, нараста и развија се, да би сада потпуно ескалирало и експлодирало. То је последица тога како се према човеку и његовој заједници понашају људи који би требало да је поставе на прави начин, складно и хармонично, у толеранцији и разумевању, да се она развија у некој човечанској љубави, ма колико то можда звучало патетично...

Зашто патетично? Морамо тим речима вратити снагу, морамо поново поверовати у њих, вратити им њихово значење...

Слажем се. Али свесни смо да, ако користите те речи и помињете те категорије које су дубоко чо-

векољубиве идеје, кажу вам да сте смешни, изазивате смех и поругу и противљење оних који су другачије настројени.

Које су то нове драматуршке стратегије и технике драмског стварања које такође помињете у образложењу, а које ћемо видети? Какву су метаморфозу доживели и показали писци текстова по којима гледамо представе на овогодишњем Позорју? Шта ће нас „одувати“?

Навешћу два примера, без икаквог фаворизовања: у представи „Што на поду спаваш“ видимо средства и поступке који до сада нису коришћени. Ту је одлично искоришћен паратеатарски моменат да је писац драматизованог романа уједно и главни актер представе. То се не би могло догодити да писац није истовремено и глумац по својој вокацији и делатности. Та ситуација, коју је редитељу фантастично наместио наш пресни живот, наводи нас да се опет упитамо где је граница између стварности и позоришне уметности. Има још таквих примера у овој селекцији. Нпр. представа „Ноћна фрајла“, коју је по Александру Поповићу режирао Бранислав Мићуновић, а у којој се та Поповићева језичка алхемија сценски отелотворује на прави начин, па се добија јасна прича о човеку као архетипској појави, о братоубиству...

Гледајући репертоаре, човек стиче утисак да наши редитељи углавном не читају много после завршетка академије. Стално се врте исти писци које су радили још на студијама. Они јесу велики, али је и после њих доста тога, па и доброг, написано... Зашто редитељи слабо читају?

Не бих се усудио да то тако квалификујем. Има у нашој продукцији, и у земљи и у региону, драмских дела разних жанрова која су добила своју трансформацију у позоришној форми, али не буду сва једнако успешна. Битно је да се то догађа, да се савремена дела раде, али не изађе увек на видело све онако како су редитељи имали намеру и тежили да буде. Један позоришни чин зависи од мноштва захтева, не само редитељске инвенције већ и од подешености осталог ансамбла, од визуелног, па и подручја којем се обраћа та уметност. Не постоји стопроцентна загарантованост успеха за неко уметничко остварење. Некад и претенциозност поједе редитељску намеру, негде тај пројекат буде већи од моћи којима редитељ располаже, а некад од укупне продукционе могућности.

Истичете да представе говоре о односу личног и колективног идентитета. Зар колективни идентитет и дух код нас још увек постоје – где? Зар их није надвладао свеобухватни колективни *Jaija* А-изам?

Колективни дух постоји у ономе што је наслеђено. Он је индивидуализам једне заједнице, њен ген, па и дијалог са заједницом и сукоб с њом, те мноштво наслеђених ствари. Било је представа које су говориле о колективном духу, попут крагујевачке, али нису доспеле на фестивал јер нису до краја досегле идеју. Представа говори о „Црвеној застави“, односно о феномену социјалистичке фабрике која је била симбол Југославије. Она је имала сличан мотив као, пре неколико година, зрењанинска представа насловљена „Зрењанин“.

Шта мислите колико су сврсисходне копродукције које су постале честа пракса у региону? Колико оне дозвољавају истинско упознавање трупа, размену знања и талената, да представа заиста живи на прави начин. Понекад се чини да су само финансијске рупе без дна...

Ако су добро осмишљене, копродукције би требало да буду добре, јер су оне провера моћи свих удружених у њима. Оне су и рационалне, ако су добро скројене, јер мотивишу не само једно позориште већ више њих, а често и фестивале. Уз добар план, оне могу да продуже век једној представи. Међутим, врло често у нашој пракси има разних „мурдарлука“, где се иза копродукције крију разни интереси, а некада чак и произвољности. Ипак, мислим да је то у мањој мери. Наше позоришне моћи и дејство нашег позоришта су ограничени. Представе захтевају велика улагања, а брзо се потроше у једној средини. Зато се мора направити добар постпродукцијски план, а наравно да не могу бити ни произвољне у својој тематици. Морају да буду занимљиве подједнако публици у свим срединама у којима се обраћају.

Били сте директор два успешна театра, која су имала неке изузетне представе на репертоару. Избор тема и текстова, људи, њихово склапање у неку алхемију свакако је велики таленат који управник мора да има, али првенствено у старту, истинске побуде у приступу раду на некој теми...

Прошло је две деценије од мог управниковања у Сомбору и понекад ми је непријатно од присећања на то време. Понекад се јави мало горчине и туге кад вам се учини да су сав труд и ризик били

узалудни, да се то полако заборавља и лагано ишчезава. Али шта је – ту је. То је наш менталитет, такорећи народни обичај.

А шта мислите о феномену ауторских пројеката? Често се, на основу резултата, види да нису почели из естетских и етичких побуда? Примећује се и то да су они често добра прилика да редитељ ради два пројекта, малтене, паралелно, чиме се руше закони физике, јер тешко се бива на два места истовремено, и телом и умом... Зашто управници то дозвољавају?

Ауторски пројекти су често давали изванредне уметничке резултате, али је истина да се у новије време под ауторским пројектима подразумева и нешто што би се могло рећи да је досетка неког ума. У преводу: боље два хонорара него један. И о томе треба говорити. Треба одвојити све те ауторске пројекте, поготово оне у које је укључен цео колектив, у којем су глумци често и креатори/аутори текста представе. Они укључују ауторски тим који ствара аутентичан садржај и зато је једнако вредан у односу на друге пројекте. Мислим да не треба избегавати ауторске пројекте. Уколико се процени да ће донети уметнички резултат, треба се одлучивати за њих. У уметности је јако тешко предвиђати успех, али често се може спречити неуспех. Већи неуспех се углавном да контролисати, не додуше увек и не у сваком случају.

Поменули смо глумце, често су и аутори текста... Зашто су позоришни глумци тако мало плаћени, а редитељи, у односу на њих, баснословно плаћени? Кад је то установљено? Може ли се кориговати, како, од кога зависи? И зашто они немају одговорност кад направе лошу представу? Можда да врате пола, део хонорара?

То је комплексно подручје. Та прича траје деценијама. Неки су чак покушали да одреде извесни ценовник, али то не може да обавезује, јер неки су уметници упослени, а неки нису. Они који нису у колективу, могу да одређују цену на коју други пристају или не пристају. Знам нека позоришта која знају своје могућности и стриктно се држе тога, не прихватају да учествују у тој трци. Приметно је да постоји јурњава за успехом, као да је у питању естрада, забава и спорт, па се ствара репертоар који нема везе с потребама публике, него се јури успех по цваку цену. То је покојни Дејан Пенчић Пољански објашњавао речима да наши управници не постављају на сцену и ре-

пертоар дела, него редитеље. Ништа ново нисмо рекли. То кружи нашим позоришним круговима дуго. Глумци то прихватају и врло често потхрањују, био сам сведок томе.

Дешава се то и у драми, опери, балету. Кажу, дајте му све. Не бих да осуђујем уметнике, жељни су доказивања своје вредности и умећа, и зато пристају на то. То некад резултира антологијским представама, а некад фијаском. Мали је овај наш простор на папиру да бисмо апсолвирали ову причу на потпуно релевантан начин. Аутономност уметничког стварања је с једне стране, а регулатива и правила организације позоришне уметности, који вас ограничавају, с друге. Али, ко једног управника може да присили да нешто прихвати. Не бих ја ту никог таргетирао и осуђивао. То је погодба, слободна погодба. Има ту и тежње управника да постигну успех, тежње његовог позоришта, и то не можемо осуђивати. Проблем је што се доста тога из света бизниса и естраде преселило и у подручје уметности. Нека позоришта не занима едукативна и образовна функција, нека интересује успех само у средини у којој постоје. Зато је и улога Стеријиног позорја битна, у контексту фактора које сам поменуо, јер свако позориште гледа истим мерилима. Не гледа да ли је једно позориште мало или велико, има ли новца да позове великог редитеља, него све валоризује једнако и ту је да промовише оно што је највредније како би и друге подстицало.

Говорећи о својој уметности, раду на представама, свом послу, позоришни уметници често инсистирају на томе да је позориште ту само да постави питање. То дође као неки салонски анархизам. Јер, сви ми умемо да поставимо питања, разна, и себи и другима, али често не знамо одговоре, не знамо како да дођемо до њих, треба нам помоћ. Позориште би морало да нуди потенцијалне одговоре, јер засипати публику оним што зна, што живи, галамом, буком и бесом – бесмислено је. Уместо мрака, људима треба светло, добре, позитивне приче, нада – јер она је једина субверзивна данас.

Истина је да позориште није ту само да поставља питања, већ и да отвара нова подручја и нуди одговоре – али не дефинитивне. Оно мора да садржи провокацију, сумњу и позив на размишљање, да би се могло разрешити оно што је идентификовано као проблем.

Снежана Милетић

ПРОЛОГ 68. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

ЧЕМУ УМЕТНОСТ СЛУЖИ ДАНАС? Предавање Матка Ботића, teatroлога, драматурга и музичара из Хрватске

Уметност је људска предности пред буком и мраком стројева

„О електричним цврчцима и себичним мравима, у четири кратка поглавља“ – овај је поднаслов свом предавању дао teatroлог, драматург и музичар **Матко Ботић**, који је синоћ у прологу 68. Стеријиног позорја, стао пред студенте Одсека за уметност и дизајн новосадског Факултета техничких наука (ФТН), организатора скупа, а у поводу обележавања десетогодишњице ове катедре. Предавање је, како је нагласила редовна професорка др ум. Татјана Дадих Динуловић, а баш 25. маја, који је за неке Дан младости, посвећено студентима прве године. У пуној дворани Сценске лабораторије „Борислав Гвојић“ гост из Хрватске понудио је

Фото: М. Блашковић

студентима своја промишљања у прилог данас све значајнијим одговорима на питање – Чему уметност служи данас?

Поглавље УМЈЕТНОСТ (Macht Frei): Чему? Је ли чему или кому, и, стварно, чему, ако и чему? – запитао се Ботић, признавши да има ројеве упитника у глави, који су му осветили почетни правац размишљања да је заправо реч о уметности, односно његовој антипатији према том изразу. Поменувши свог оца, врхунског драмског глумца, Ботић гради даљи ток размишљања на ономе што је његов отац заступао да глумца (уметника) одређује „његов занат, глумачка вјештина којом је овладао у свом

образовању и умјетничком путу...“, супротставивши томе тезу о умећу и умешности вештог занатлије, обућара/постолара. (...)

„Ако је умјетност нешто апстрактно, свевременско, неухватљиво и апсолутно, културна производња или производња културе јест нешто конкретно, сувремено, опипљиво и релативно, нешто што постоји сада и овдје, нешто што занат ставља испред инспирације, нешто што се може студирати и вредновати.“ – изнео је Ботић и нагласио да је „заправо ријеч о превладавању срама – либералне економске политике већ дуго умјетност и културу стављају на мјесто које им наводно припада, препуштајући тржишту да уреди ситуацију, цинично се оправдавајући како мрави премало зарађују да би нешто од тог капитала дошло и до цврчака. За почетак је већ и то доста, да се јасно и гласно каже да је умјетност рад, а не некаква Божја рука, загонетни талент и тренутак инспирације. Умјетник је прије свега радник, предани занатлија, без обзира на то што се можда бави занатима који изумиру, па самим тиме не котира најбоље на тржишту. ...“

Поглавље (КОМУ), ЧЕМУ: На питање – коме, чему уметност, Ботић одговара питањем „Које је умјетничко дјело, икад, у повијести свијета, настало нечему?... Разлика између кому и чему није ни најмање безазлена, јер показује како је прије свега ријеч о политичком питању. И, стварно, кад се замијене замјенице како би и требале, испред нас стоји пуно конкретније, али и некако злокобније питање: Кому служи умјетност данас? Француски социолог Пјер Бурдје (Pierre Bourdieu) у свом темељном дјелу „Дистинкција; друштвена критика суђења“ упозорава: ...умјетност и умјетничка потрошња предодређене су да испуњавају, жељели то или не, знали то или не, друштвену функцију легитимације друштвених разлика... Ријеч је о изузетно важној ствари, која надилази споменути класну проблематику. Умјетност, уосталом, све мање осјећа одбојност према лаком, а некадашња презрена популарна култура све је тањом и пропуснијом оградом одијељена од такозване високе. (...) С друге стране, готово сви водећи казалишни редатељи средње струје на овим просторима, од нестора попут Паола Мађелија (Magelli), преко Буљана, Јелчића и Урбана, до Селме Спахић, Лоренција, Фрљића, Торбице и Хорвата том лаком, популарном, ниском у култури отварају важно мјесто у властитим сценским поетикама, показујући како

театар ни у великим регионалним институцијама не смије бити петрифицирани музејски експонат, нити аутистична творница шифрираних знакова да би комуницирао с властитим коме, односно с било ким. (...)

Поглавље СЛУГЕ (И ГОСПОДАРИ): „Нешто је ту чудно – умјетност би требала бити простор слободе, а служење подразумијева некакво ограничење – слуга није слободан, барем не док служи. Чему умјетност служи... Умјетност се и сада и у прошлости често схваћала као средство или као оруђе. Умјетност у овим крајевима би, ако ћемо искрено, на сваком суду за ратне и мирнодопске злочине имала великих проблема с обраном од озбиљних оптужби због тих услуга које пружа – незгодно је кад живиш на простору гдје се у сто година барем три пута озбиљно ратује, па то умјетничко служење одређеној идеологији често зна попримити трагикомичне пропорције. Ево још један примјер из казалишног свијета – модерно професионално казалиште у Хрватској настало је у деветнаестом стољећу, кад су они јадни, убоги глумци из Новог Сада колима кренули према Загребу, да тамо стигну точно на данашњи дан (25. свибња) прије сто осамдесет и три године и устроје театар на новоуспостављеном штокавском стандарду, којег у сјеверној Хрватској тада нитко није ни разумио, а камоли говорио како треба. (...)

Тома Исаковић и остатак дружине кренули су према западу због изравног финансијског потицаја политичких структура, односно зато да се с новим штокавским репертоаром прикупе политички поени у борби против туђинских утјецаја. Дакле, цијела једна умјетничка грана настала је због дневнополитичких, ситних интереса. Цијело хрватско глумиште деведесетих година двадесетог стољећа, да останемо на казалишту, цијело цјелцато, неодојиво је од државне политике тог времена; деведесет посто као потпорни ступови и десет посто као отворени непријатељи владајућег система. То служење зна бити гадљиво, контрапродуктивно и понижавајуће, али је логична посљедица дубинске структуре сваке умјетности – она и када није изравно у служби политике, једноставно не може бити лишена идеологије. (...)

„...казалиште је пуно некаквих ужасно гладних људи који желе бити на топлим... Ситуација постаје још неподношљивијом кад узмемо у обзир да је једино вриједно умјетничко дјело, у начелу, оно које про-

блематизира друштво у којем настаје, дакле исто то друштво чијим политичким елитама служи и од којих у великој мјери овиси. Када данас, на примјер, с дистанце проматрамо југославенско казалиште седамдесетих година, доћи ћемо до закључка да су најважније представе, оне које су преживјеле тест времена, дакле и рани Ристићеви радови, и млади Мијач, и Виолићеве драматизације Маринковића и Новака, и Паро, и студентски театар, и Кугла и млади Брезовец, заправо они театарски чиновници који су успјели заобићи цензуру и аутоцензуру и умјетнички потентно пилити грану на којој сједе, односно, пластичније, вршити велику нужду у тањур из којег једу. Све те представе су еманација слободе, али увијек до одређене границе, а границу поставља, наравно, онај којем умјетност служи... Природа тог непрекидног служења оптерећује умјетност суштинским парадоксом – сваки умјетник је слободан онолико колико није гладан..."

Поглавље ДАНАС: „Чему служи умјетност данас? Каква је сврха умјетности у данашњем времену, за разлику од прошлости? Које су особитости умјетности својствене искључиво данашњем времену? Па ето, можемо рећи како у данашње вријеме, специфичности умјетности произлазе из технолошких и друштвених промјена. Примјерице, дигитална технологија данас омогућава нову димензију умјетности, од рачунално генериране графике до интерактивних инсталација које укључују виртуалну стварност. (...)

На питање може ли умјетна интелигенција производити вриједна умјетничка дјела, ChatGPT одговара потврдно. Умјетна интелигенција има потенцијал створити дјела која су јединствена, оригинална и естетски угодна за гледање, слушање или доживљај..."(...)

„...Чему умјетност служи данас – оно што сам вам умјесто одговора говорио, није звучало одвећ оптимистично; нема баш пара, нема увијек ни смисла, а неће изгледа више бити ни људи, како је кренуло... Ипак, игра, то је концепт који умјетна интелигенција тешко копира од нас људи, као и способност емпатије, духовитост и комбинаторику креативности. Ето, и томе умјетност служи данас, да нас подсјети на властите несавршене предности пред буком и мраком стројева“, одговорио је Матко Ботић сам себи и у исто време студентима понудо одговор у који је, сва је прилика, без двојбе уверен.

Бранислава Опрановић

ВЕЧЕРАС НА ПОЗОРЈУ

17. МЕЂУНАРОДНИ ТРИЈЕНАЛЕ „ПОЗОРИШТЕ У ФОТОГРАФСКОЈ УМЕТНОСТИ“

Изложба фотографија, ове године 17. Међународни тријенале „Позориште у фотографској уметности“, егзистира више од педесет година што је податак за поштовање. У том периоду направљена је пауза деведесетих година прошлог века која је настала као последица нестанка Југославије и свих трагичних догађаја који су га пратили, што је у супротности са идејом да је позориште место слободе, љубави и уметности.

У овом дигиталном времену, фотографи који документују живот театра суочавају се са проблемима који су последица виртуелне реалности.

Само деценију раније није се доводило у питање фотографисање представа на свим сценама и у свим позориштима, док је данас таква активност пречесто ограничена. Како онда уопште и може да се створи нова генерација сличних ентузијаста када су им услови за деловање максимално лимитирани? А причамо о позоришту, такозваном центру слободног света!?

Очигледно је значај таквог позива данас мање релевантан, барем у очима оних који позориште треба да баштине. Могао бих лако да набројим театре у Србији који тренутно имају стално запослене фотографе. Некада се важност тог радног места није доводила у питање, јер се схватала његова суштина.

Појавом паметних телефона са камерама и објективима једнаких или сличних могућности као и професионални фотоапарати, намеће се закључак како је потреба за фотографима сувишна, док се у исти мах не размишља о важности документовања непоновљивих тренутака са сцена као што се у прошлости чинило посредством филмских трака.

Ипак, иако је модерно време из употребе искључило многа занимања и послове неког ранијег света, оног који по многим параметрима више не постоји, снага и занесеност малог, одабраног круга људи који се баве овим жанром фотографије, спречава њено нестајање.

Мада је њихов број драстично мањи него пре, љубав према овом надасве посебном уметничком изражају већа је и настоји да очува дугогодишњу традицију Тријенала.

У корист томе говори и податак да на овогодишњој изложби учествују многи аутори са разних страна света, оберучке прихватајући да изложе своје радове и на тај начин додатно допринесу значају ове манифестације. (...)

Александар Келић

ОДЛУКА ЖИРИЈА

Жири у саставу: **Александар Келић**, MFFSS (Србија), **Драган Проле**, MF AUFBiH, EFIAP/d2 (Босна и Херцеговина), **Драгослав Мирковић**, MF FSS/, EFIAP/p/ ESFIAP, ULUPUDS (Србија), **Маја Аранђеловић Стошић**, MF FSS EFIAP (Србија), **Раша Милојевић**, MFFSS, EFIAP/p, EsFIAP (Србија), FSS, **Милован Улићевић** (Србија), делегат Фото савеза Србије, прегледао је 1017 фотографија које је на изложбу упутило 265 уметника из 44 земље. Жири је за изложбу прихватио 234 фотографије 121 уметника из 44 земље.

Жири је донео одлуку о наградама:

Златне медаље

FIAP: **Рустам Рахимов**, Руска Федерација, *Ромео и Јулија*

ФСС: **Чила Зелко**, Мађарска, *Кармина Бурана*

САЛОН: **Жулио Апел**, Бразил, *Дсц_6368__1_A2*

Рустам Рахимов, *Ромео и Јулија*

Сребрне медаље

FIAP: **Филип Илиевски**, Република Северна Македонија, *Ultra Dance Festo*

ФСС: **Јелена Јанковић**, Србија, *Any Attempt Will End In Crushed Vod*

Чила Зелко, *Кармина Бурана*

Жулио Апел

САЛОН: **Едвард Молнар**, Србија, *Поеџика гледања 2*

Бронзане медаље

FIAP: **Јован Видаковић**, Босна и Херцеговина, *Плави анђели*

ФСС: **Дитмар Бирер**, ДТ, 2022, *Der Einzige Und Sein Eige*

САЛОН: **Павел Несвадба**, Чешка, *Мачка на врућем лименом крову*

FIAP, почасна признања:

Куи Лаи Нг, Малезија, *Осџарела ојерска глумица*

Игор Дражић, Хрватска, *Fubunation – Ruins*

Раул Виљалба, Аргентина, *Juegos De Mimos*

ФСС, почасна признања:

Жозе Енрике Шаим, Бразил, *Ружа_*

Владимир Опсеница, **Бранко Милисковић 4**, Србија

Вахид Аманпур Гарей, Француска, *Црни монах*

ЖИРИ

68. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

**Љиљана
Пешикан
Љуштановић**
(председница жирија)

Рођена је 22. новембра 1954. године у Фекетићу. Основну и средњу школу завршила је у Београду. Студије на Филолошком факултету у Београду окончала је 1979. године, на групи за Југословенске и општу књижевност. Децембра 1982. године одбранила је магистарски рад с темом „Рад Тома Маретића на изучавању народне књижевности“, на Филолошком факултету у Београду. Докторску дисертацију с темом „Змај Деспот Вук – мит, историја, песма“, одбранила је 2000. године на Филозофском факултету у Новом Саду.

Радила је у Основној школи у Великом Мокром Лугу, потом у Стеријином позорју, као референткиња за издавачку делатност. Чланица је Управног одбора Матице српске, секретарка Лексикографског одељења Матице српске, главна уредница *Лексикона јисаца српске књижевности* и уредница Библиотеке усмене књижевности Матице српске. Од 1994. до 2020. предавала је на Филозофском факултету у Новом Саду. У јануару 2021. додељено јој је звање професора емеритуса.

Добитница је следећих награда: Златна повеља српске књижевности, из фонда Александра Арнаутовића за укупан рад (2009); Стеријина награда за театрологију „Јован Христић“, за књигу *Кај је била кнежева вечера* (2009); Награда „Сима Цуцић“, коју додељује Банатски културни центар за најбоље дело из области изучавања књижевности за децу, за књигу *Госпођи Алисиној десној ноzi* (2013); Витез српске књижевности, Општина Чајетина (2018); Повеља капетан Миша Анастасијевић за научни допринос српској и јужнословенским књижевностима, додељује Media Invent и РТВ Војводине (2019); Награда „Ђорђе Јовановић“ за најбоље дело из области књижевне критике и есејистике за књигу *Пишем ти причу*, додељује Библиотека „Ђорђе Јовановић“; Награда Вукове задужбине за науку, за књигу *Пишем ти причу*, 2020; Награда Библиотеке Матице српске „Златна књига“ (2022).

Објавила је око 300 радова у стручној и научној периодици, пре свега из области изучавања јужнословенског и балканског књижевног фолклора и интердисциплинарних студија о рефлексима традиционалне усмене књижевности и митско-обредне праксе балканских народа у српској и југословенској драматургији и позоришту, као и један број радова о савременом урбаном фолклору.

Иста Степанов

Балерина, балетски педагог и кореографкиња. Завршила је средњу Балетску школу у Новом Саду и похађала основну музичку школу „Исидор Бајић“, смер виолина. По завршетку школовања, радила је као балетска играчица у Српском народном позоришту и остварила неколико солистичких улога. Одласком у Лондон 2002. завршава Кореологију и Нотацију покрета на Институту Бенеш Краљевске плесне академије (Royal Academy of Dancing).

У Лондону је радила као играчица, балетски педагог/балетмајстор и асистенткиња кореографа у компанијама Royal Opera House, English National Ballet, Sadler's Wells Theatre, а током играчке каријере почела је да се бави и педагошким радом са ученицима и професионалним играчима у школама балета London Russian ballet school и Dance Attic Studios. По повратку из Енглеске, 2010. завршава основне студије на Високој струковној школи за образовање васпитача у Новом Саду и почиње да ради у Балетској школи у Новом Саду као професорка балета и сценско-народних игара.

Као кореографкиња радила је сценски покрет и кореографију за више од четрдесет драмских представа, мјузикала и опера у позориштима у Србији и у региону (Српско народно позориште, Новосадско позориште, Позориште младих, Народна позориште Сомбор, Народна позориште Суботица, Дечје позориште Суботица, Југословенско драмско позориште, Народна позориште Београд, Брод театар, Студентски културни центар Новог Сада – Фабрика, Градско позориште „Семберија“ Бијељина) и сарађивала са

бројним домаћим и иностраним уметницима. Бавила се кореографијом и плесном педагогијом у многим ванинституционалним пројектима у Новом Саду.

Иван Меденића

Рођен је у Београду. Паралелно је студирао филозофију на Филозофском факултету и драматургију на Факултету драмских уметности у Београду. Дипломирао је 1995. године на Факултету драмских уметности, на ком је магистрирао 2002. и докторирао 2006. године. Редовни је професора на Факултету драмских уметности у Београду на предметима *Историја светског позоришта и драме 1-3*, *Савремено позориште: режија класике* и *Увод у студије позоришта и извођења*. Држао је предавања на *School of Drama* Универзитета Јејл, САД, универзитетима Фрај и Хумболт у Берлину, Академији за позориште, радио, филм и телевизију у Љубљани, Националној академији за позоришну и филмску уметност у Софији. Активан је и у научно-истраживачком раду. Објављује текстове у националној и светској периодици. председавао је XI, XIV и XV Међународним симпозијумом позоришних критичара и teatroлога, који организује Стеријино позорје и Међународна асоцијација позоришних критичара, те копредседавао XII и XIII симпозијумом. Био је члан организационог одбора Симпозијума САНУ о Јовану Стерији Поповићу (2006), као и председавајући конференције о раду сценографа Миодрага Табачког, такође у САНУ (2023). Осмислио је и председавао међународном конференцијом *Драмско и епиграмско позориште: гесеи година после*, која је одржана на ФДУ 2009.

Позоришне критике пише у дневнику *Полишика*, недељницима *Време* и *НИН* и часопису *Театрон*. Награду за најбољу позоришну критику (Стеријину награду) освојио је 1999, 2001, 2004, 2008, 2011. и 2017. године. Добитник је и Танјугове награде „Златно перо“ за најбољу критику написану о представама с Битефа (2008).

Од 2001. до 2012. један је од уредника позоришног часописа *Театрон*.

Од 2003. до 2007. био је селектор и уметнички директор Стеријиног позорја. У периоду од 2000. до 2005. године, креирао је и водио разговоре са страним уметницима на Битефу. Од 2008. члан је, у неколико мандата, Извршног одбора Међународне асоцијације позоришних критичара. Био је и председник српске националне секције Удружења позоришних критичара и teatroлога Србије. У периоду 2015-2022 био је уметнички директор Битефа. Као признање за развој и унапређење Битефа добио је француско одликовање орден Витеза реда Уметности и Књижевности, а недељник *Време* га је изабрао за „личност године“ за 2017.

Валентин Венцел

Рођен је 1952. у Зрењанину. У Новом Саду је студирао на Академији уметности (1974–1978) у класи проф. Миленка Маричића. Од 1978. до 1989. био је запослен као глумац Новосадског позоришта. За период дуг више од деценије одиграо је преко четрдесет значајних улога у Новосадском позоришту, КПГТ Суботица, на филму и телевизији. Носилац је пет различитих награда на Фестивалима професионалних позоришта Војводине.

У периоду од 1989. до 1991. радио је као глумац у Капошварском позоришту „Чики Гергеј“ (Мађарска). Од 1991. до 2013. глумио је у позоришту „Гардоњи Геза“ у Егеру (Мађарска), где је одиграо осамдесет шест улога. Предавач је у глумачком студију позоришта, на педагошком Факултету *Естерхази* у Егеру и Универзитету *Corvinus* у Будимпешти. Петнаест година води међународно признату дечију сцену у Егеру, ради у кругу ментално оболелих одраслих особа са драмско-педагошким третманом. Режира у Мађарској, Румунији и Србији.

Неке од најзначајнијих награда Валентина Венцела су: „Гардоњијев прстен“ (троструки носилац) за уметника године, Годишња награда позоришних критичара источно мађарске регије, Награда „Pro Agria“, био је два пута „Уметник године града Егера“, „Уметник Жупаније Хевеш“, носилац државне награде „Asse Dijj“.

У периоду од 2013. до 2023. године био је директор Новосадског позоришта, које је за то време освојило преко шездесет колективних и појединачних награда. Од 2017. оснивач је и директор међународног Фестивала Synergy WTF.

Седам година је председник Заједнице професионалних позоришта Војводине, од 2015. до 2019. био је члан управног одбора Српског народног позоришта, од 2021. члан управног одбора Народног позоришта Суботица. Носилац је награде за мултикултуралност Аутономне покрајине Војводине и добитник Награде за животно дело Министарства за људске ресурсе Републике Мађарске.

Јуре Новак

Јуре Новак је позоришни редитељ, перформер, писац, драматург, преводилац и ментор. Студирао је филозофију и социологију културе пре него што је дипломирао позоришну режију на Љубљанској позоришној академији. Режирао је бројне представе у државним и невладиним позориштима, од којих је неколико изведено и награђивано на регионалним и међународним фестивалима.

Међу његовим скорашњим радовима су *Рован, штрудле, ѿлес и друго* Симоне Семенич у копродукцији Словенског народног гледалишча Нова Горица и Младинског театра у Љубљани, те *Пахуљица* Мајка Бартлета у продукцији Словенског народног гледалишча Марибор.

Од 2021. године је управник и уметнички директор Прешерновог театра Крањ и фестивала Недеља словеначке драме.

Режирао у бројним словеначким позориштима у Љубљани, Марибору, Новој Горици, Цељу, те у Ријеци (Хрватска).

Колумниста *Вечери, Дела* и новинар у ревијама *Маска* и *Младина*. Био је уметнички руководиолац Гледалишча Глеј, као и технички директор Фестивала Виленица.

ОКРУГЛИ СТО КРИТИКЕ

И ове године на Округлим столовима критике разговараће се о изведеним представама на фестивалу: девет представа у Такмичарској селекцији (*Деца, Што на ѿоду сјаваш, Покојник, Госпођица, Усјаванка за Алексију Рајчић, Ноћна фрајла, Yankee Rose, 52 херца*), три представе у Међународној селекцији „Кругови“ (*Ноћ с Алексом, Тена – кроника расјада једне љејоше, Леја Вига*). Водитељ Округлих столова је **Влатко Илић**, театролог и редитељ. Округли столови су место на коме критичарска „копља“ укрштају како театарски посленици тако и они који осећају потребу да своје мишљење поделе са другима, па је ово позив свима да се укључе и тиме допринесу живости разговора.

Влатко Илић

(Београд, 1981)

Ванредни професор на Факултету драмских уметности Универзитета уметности у Београду, на Катедри за теорију и историју, где предаје на предметима: Теорија културе, Естетика, Савремена естетика, Естетика медија, Филозофија медија, Методологија научно-истраживачког рада и Поетика, на свим нивоима студија. Од 1999. до 2001. године, похађа Lester B. Pearson College UWC у Канади, након чега уписује студије позоришне и радио режије, које завршава 2006. године као студент генерације Факултета драмских уметности у Београду. Децембра 2010. године, брани своју докторску дисертацију на Универзитету уметности у Београду и стиче звање доктора наука у области теорије уметности и медија.

Илић је аутор две научне монографије: *Савремено ѿозоришће: естетско искуство и пресѿуничке ѿраксе* (Стеријино позорје, Нови Сад 2018) и *Увод у нову ѿеорију ѿозоришћа* (Нолит/Алтера, Београд 2011) и коаутор, са Д. Вуксановић и Д. Ђаловић, монографије *Нова кришичка ѿеорија: филозофија забаве* (ЕДС, Београд 2021). Од 2012. до 2014. године, реализатор је научно-истраживачког пројекта „Теорија извођачких чиновна: од драмског

театра до друштвених промена", при Академији уметности Универзитета у Новом Саду. Гостујући је предавач на Факултету уметности у Подгорици и члан УО Естетичког друштва Србије (ЕДС).

Одлуку о најбољој представи
у Такмичарској селекцији доноси
Жири Округлог стола критике

Влатко Илић (председник),
Наташа Гвозденовић,
Игор Бурић

Осим научно-истраживачког рада, Влатко Илић је активан и у домену уметничког стваралаштва. Године 2007, добија Специјалну Стеријину награду за режију представе *Сам крај свећа*, по тексту Ж. Л. Лагарса, у продукцији Малог позоришта „Душко Радовић“. Сарађује са драмским програмом Радио Београда (радио драме: *Pars Hostilis*, М. Караклајић; *Пећ нивоа њећ разговора др Светолика Плесника и др Марије Полек*, В. Клачар; *Исцељење*, Д. Вуксановић; *Тесћаменџи овој дана*, Е. Бонд; и друге). Међу његовим режијама, такође се издвајају: *Прича о војнику*, Стравински/Рама, Београдска филхармонија 2018; *Ана Франк, њрема Дневнику Ане Франк*, НП „Стерија“, Вршац 2016; *Маркс у Сохоу*, Х. Зин, Царина/ЈДП, Београд 2013; као и серијал радова реализован у сарадњи са Војиславом Клачаром: *Радикална инџимносџи*, Theaterhaus G7, Манхајм 2023; *Формирање Х Владе Краљевине Корее*, Hebbel Theater, Берлин 2009; *Оснивање III Универзитџеџа у Краљивини Корее*, Geschwister-Scholl-Haus, Лајпциг 2008; *Парламентџарна Истџорија Корее*, Белеф 2007...

Гласање публике за најбољу представу

Публика ће изабрати најбољу представу на 68. Стеријином позорју гласањем на гласачким листићима након изведених представа у свим селекцијама. Покровитељ награде је Стеријино позорје.

**Жири Стеријине награде за театрологију
„Јован Христић“**

Александар Милосављевић (председник)
Бранислава Илић
Игор Перишић

**Жири Стеријине награде за критику
„Миодраг Кујунџић“**

Мирослав Стајић (председник)
Жељко Јовановић
Жељко Хубач

У знак сећања на редитеља Дејана Мијача који је одиграо велику улогу у развоју позоришне уметности на просторима бивше Југославије, Удружење драмских уметника Србије и Стеријино позорје, установили су бијеналну награду

**„Дејан Мијач“ за редитељски опус.
Жири награде „Дејан Мијач“
за редитељски опус**

Миливоје Млађеновић (председник)
Небојша Брадић
Небојша Дугалић

**Жири награде за глумачку бравуру
„Зоран Радмиловић“ Народног позоришта
Тимочке крајине „Зоран Радмиловић“
Зајечар и Стеријиног позорја**

Владимир Ђуричић (председник),
Александар Милосављевић,
Александар Гајин

**Жири продуцентске куће „Scomediasco“
за епизоду**

Даринка Николић (председница)
Соња Дамјановић
Игор Бурић

АКРЕДИТОВАНИ

Билтен 68. Стеријиног позорја: Наташа Гвозденовић, Милена Кулић, Снежана Милетић, Бранислава Опрановић, Дивна Стојанов, Борисав Матић. Фоторепортери: Марина Блашковић, Бранислав Лучић

Политика: Борка Голубовић Требјешанин

Компанија Новости: Јованка Симић, Ненад Карлић (фоторепортер)

Дневник: Наташа Пејчић

Нови магазин, регионални недељник: Гордана Нонин

Блиц: Тања Њежић

Тањуг: Тијана Вучиновић (новинар), Драган Вукелић (сниматељ), Ненад Михајловић (фоторепортер)

Данас: Душка Бајић, Александар Латас

Нова рс: Ана Хегедиш Лалић

Новосадски репортер: Зоран Сурла

Слободна Далмација: Небојша Димитријевић, Мирон Џуња (фоторепортер)

Сцена, часопис за позоришну уметност: Драгана Вилотић

Вршачка кула: Весна Кукић

Нова мисао: Светислав Јованов

Вечерње новости: Јованка Симић

Телевизија Војводине: Сташа Јамушаков, Ивана Петровић, Јелена Јокић, Милица Ранчић, Ива Јованчић, Ивана Грегорински, Нада Зорић

ТВ Мост: Александра Живановић, Радослав Јакшић

ТВ Курир, дописништво Војводина: Станислава Кенешки

Радио телевизија Војводине: Оливера Шешлија, Ивана Малетин Ђорић, Ана Чупић

Радио телевизија Србије: Оливера Милошевић, Слободан Савић

РТС Радио Београд 2: Мишка Кнежевић, Соња Тодоровић Шегрт, фотограф

Радио 021: Гордана Михаиловић

БХРТ- Радио-телевизија Босне и Херцеговине: Данијела Регоје

Хоћу у позориште, часопис и портал: Александра Никодијевић

Културни центар Војводине: Мирко Себић

Аутономија, портал: Бранислава Опрановић

ТОНС, Туристичка организација Новог Сада

Belgrade Edit Culture Blog: Марко Радојичић

Самосталан free lance: Зоран Р. Поповић

Корзо, портал за урбану културу и баштину: Бојана Каравидић

The Theatre Times: Борисав Матић

See Stage: Андреј Чањи

ART Vox: Љиљана Малетин Војводић

Култ, портал: Мина Кулић

Културама, портал: Љиљана Радмило Малетин

Култура.мк Скопље: Сашо Огненовски

Војвођански новинар: Јелена Допуђ

Портал 021: Јелена Георгијев

Универзитетски одјек, онлајн новине универзитета Нови Сад: Божидар Миловац

Срђан Дорошки, фотограф

СУТРА НА ПОЗОРЈУ СУБОТА, 27. МАЈ

10.00 часова / СНП, горњи фоаје
Сцене „Јован Ђорђевић“

Сцена, маска, костим, лутка
Изложба дечјих радова

Организатор: Центар за ликовно образовање
деце и омладине Војводине

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Деца

17.00 часова / Галерија Шок задрује, Змај Јовина
пасаж бр. 22, Нови Сад

Изложбени костим за једног човека

Изложба костима студената мастер студија
Сценске архитектуре и дизајна

Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Де-
партман за архитектуру и урбанизам Факулте-
та техничких наука Универзитета у Новом Саду
и Шок задруга

18.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ШТО НА ПОДУ СПАВАШ

Према истоименом роману Дарка Цвијетића

Режија: Кокан Младеновић

Српско народно позориште Нови Сад, Градско
драмско казалиште „Гавела“ Загреб (Хрватска),
Народно позориште Сарајево и МЕСС Сарајево
(Босна и Херцеговина)

(Публика је на сцени)

19.30 часова / СНП, фоаје

Пројекат УЋИ – УНУТРА

Организатор: Удружење грађана РеАктор

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Међународна селекција „Крујови“

НОЋ С АЛЕКСОМ

Текст: Марко Томаш

Режија: Ивица Буљан

Хрватско народно казалиште у Мостару
(Босна и Херцеговина)

22.30 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ШТО НА ПОДУ СПАВАШ / реприза

Према истоименом роману Дарка Цвијетића

Режија: Кокан Младеновић

Српско народно позориште Нови Сад, Градско
драмско казалиште „Гавела“ Загреб (Хрватска),
Народно позориште Сарајево и МЕСС Сарајево
(Босна и Херцеговина)

ДАРКО: И капетан Топић је пуцао, да одбра-
ни Југославију, да дјеца виде да пуца. Упуцао
је неку нуну што је претрчавала улицу. Купус,
кромпир, мрква котрљали су се по плочни-
ку... И тако је капетан Топић једним метком
убио двије седамдесетчетворогодишње ста-
рице. Једну која је претрчавала улицу и другу
која се пред свима већ распадала. (*Кайеџан*
Тојић изађе.) А онда је почело.

(Дарко Цвијетић, *Што на поду спаваш*)

АЛЕКСА: А Мостар ће, велиш, остати мири-
сан у прољеће и сјетан у касну јесен, знао ја,
не знао ко сам био и ко ћу бити ако будем...
како нагнути над понор вјечност нисмо
схватили да ће наше акције одредити суд-
бину оних што иза нас дођу?

(Марко Томаш, *Ноћ с Алексом*)